

Karlatarren Bigarren Gudea

AMOREBIETA'KO ITUNBENA

Karlisten gudari bizkaitar kemensu bioztunak Araoz'etik Bizkaiarantz jatsiten asi ziranetik, buruzagi agintarien artuemonak etziran maitekor txerazkoak.

Araoz da (edo zan) Oñate ondoko erritxu bat. Emen Oñaten Bizkaitarrak gudaketa irabazi, parkatu bizia 52 liberal baltz atxillotuai, txapelgorri Mikeletek guri Mañaria'n 18 atxillotu zaurituak erail arren, batu zirean karliste nartarrakin.

Entzun eben gitxienez 15.000 gudari. Baiña ikusirik 700 bakarrik zirala, gudaketa bat galdu ba'leben baiño etsipen, biotzikara ta ames-alper andiago artueeban.

Antxe Araoz'en Bizkaitar karlisten gudaldi indartsu goresgarria azkendu zala esan geinke. Orduetik esan dogun agintarien aserrea.

* * *

Carasa naparrak, gure gudalburu Uribarri ospetsua il zanean, bizkaitarrai ezarri gura eutsen Marqués de Valdeespina gudalburutzat.

Au ez eben onartuten bizkaitar gudariak Augaitik, Guda-Aldundegi'ko lendakariak ezetza emon eutsen. Ez dozue ikusten nundik asiko zan agintarien asarezko eztabaidea?

Naiko Lendakarien aurkako jarraikada, eraso?... Gitxi-gora-berra, orain, gizaldi bat geroago, dagoan Bizkaitar arazoan aurka eztabaidea gogorra. Bizkaitar kokolo edo saltzaille ta giputz eta napar matzurren artean iruntziten dabiz Bizkaiaren gure Euskera ederra...

* * *

Baiña gogoeta aldarriari itxita, geure arlorra. León Yriarte Lendakariaren (Corregidor) aurka ebi-

llen ta oratu gura eban. Aurrez-aurre ez auzaturik au egiten, eginbide au bururatu jakon. Arias guardiazibilen ofizialak eroango eskutitza Yriarte'ren aginduz ak ezetza emotekotan antxe bertan ilgo ebala Ybarra'n batu ziranean León Yriarte, Marqués de Valde-Espina ta Guda Aldundegi'ko Lendakaria Arginzoniz 'jauna, oneri atxillotua zala esan eutsen Iriarte'k. Arginzonik'egaz kartzelaratu ziran Cobrerros eta Garay, Bilbao ta Gernika'ko gudari ta deak abaitu ziran arte.

* * *

Bizkaia'ri ainbeste neke min al dendu gura eutsena saltzaille ba' litz salatua ta atxillotua.

Orrelango txarkeririk jazo leiteke?

Zoritxarrez jazo zan. Ez bakarrik salatu, atxillotu ta espetxeratu, baita be destaiñez eta amurru gorrotoz eraso ta aurean erabillibe.

Baiña Edesti istoriaren egiak diño Yriarte maltzuraren eskabidez Arginzoniz'ek zuzenduriko Bizkai'ko Guda Aldundegiaren guda-amaitze ta bakea izenpetu ebala.

* * *

Atera eben espetxetik eta geixorik egon arren, begiramen eta ardura bage Ereño'ra eroan eben ra biaramonean Larrabetzu'ra. Erri onetan Arginzoniz jauna danak ezagutzen eben bere ondasun zati batzuk an eukazalako ta aldi baten senide aide urkoak be bai; augaitik espetxe-zaiñari bere etxean egoteko baimena eskatu eutsen.

Baimena artuta bere gelara sartu zan eta araiño aldu jakozan iru gudari su-izkilluz ornidurik, guztiai esanez Lendakaria (Corregidora)'ren ilteko agindua eukela. Larrabezua'tik Morga'ra eroan eben. Bidean bere laguntzaille zintzoak esan eutsen iges egin egiala, gudari taldeak il egingo ebela-ta. Iru egun atxillotua zala ta eriotz arriskuan, Gernika'ra eldu ziran. Eta emen Iriarte'ri deitu eutsan, eta erabagi ta auzartasunez eskatu gogor Guda auziz epaikatu egiala.

* * *

Gaiñeratu eban gogo indartsuz: «Ez dot gura urten etxe onetatik enparantza agirian tirokatu izateko edo azkatasun osoa jadesteko baiño. Ilgo ba-naz, eriotz-epaia entzunda il naitela. Jainkoaren laguntzaz errubako bat ilten danaren baketsuaren jarraibidea emotea ta uste dot-eta». Yriarte ta Arginzoniz'en aurka ebiltzanak estu-aldian ipiñi ebezan erabaki sendo oneik.

Alde batetik, euren barruko erruan min-kezka: Errubako bat eraso, aurean erabiltea zala-ta, beste aldetik, bildurra andia errubako zala esateko ordurarte erruduna zala siñisterazo eutsoenai.

Zorionez, eurentzat orduantxe Gernika'ra eldu ziran On Pedro de Allende Salazar eta On fray Juan Bautista de Zabala, Arginzoniz'en ezagun, adiskide ta lagun zintzoak. Allende Salazar'ek batzarreratu egin ebazan gudalburuak, eta batzar orretan salatua- ren erru-eza agertu eben, argi ta garbi.

LETONA'k